

LAUS PANNONIAE II.

KUTATÁSOK A JANUS
PANNONIUS MÚZEUMBAN

Absztraktkötet

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

Absztraktkötet

Szerkesztők

Haramza Márk – Majdán Mira – Várdai Levente

ISBN 978-963-9873-59-9

Pécs, 2024

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

A KONFERENCIA PROGRAMJA

08.00: Igazgatóság köszöntője

08.10–08.40: Bertók Gábor: *A Janus Pannonius Múzeum Mohács 500 kutatóprogramja*

I. Szekció: Tárgyak és történetük

08:40–08:55: Majdán Mira: *Késő bronzkori urnasírok az Ormánságban*

08:55–09:10: Talabér Ildikó: *Római kori ékszerek Baranyából*

09.10–09.25: Haramza Márk: *Csapatnemek és tárgyi emlékeik – Kutatható-e régészeti módszerekkel a mohácsi csata lovassága?*

09.25–09.40: Varga Judit: *Egy könyvkötőmester által készített glóbuszasztal restaurálása*

09.40–09.50: *Kérdések, hozzászólások*

09.50–10.00: *Kávészünet*

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

II. Szekció: Épített örökségek, természeti kincsek

10.00–10.15: Szabó Máté – Neményi Réka: *Örökpanorámás római kori villa keresi hozzá illő jövőképét*

10.15–10.30: Györffy-Villám Zsombor – Péterváry Tamás: *Késő római mauzóleum feltárása Nagyvázsonyban*

10.30–10.45: Tóth Zsolt: *A pécsi Dóm téren végzett 2016 és 2018. évi régészeti kutatások eredményei*

10.45–11.00: Haász József – Kraft János – Morvai Anita – Tóth Zsolt – Kisbenedek Tibor: *„Karszt-barlang-kutatás” időszakos kiállítás bemutatása*

11.00–11.15: Kurucz Réka: *„Békesség tanyája” – Kisüzemi szőlők a Villányi borvidék nyugati felén*

11.15–11.30: *Kérdések, hozzászólások*

11.30–12.30: *Ebédszünet*

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

III. Szekció: Életutak és közösségek

12.30–12.45: Kovács Dániel László: *Számít-e ki volt Igmándy Antal? A történeti biográfia és a mentalitástörténet kontextualizáló szerepe a vármegyei elitkutatásokban*

12.45–13.00: Pintér Tamás: *Karrierutak, trendek és stratégiák a reformkori baranyai tisztikar központi hivatalaiban*

13.00–13.15: Vörös Zsolt: *Pécs szerb megszállása Visy László naplójának tükrében*

13.15–13.30: Getto Katalin: *Breuer Marcell és a Janus Pannonius Múzeum kapcsolata*

13.30–13.45: Borjáti Balázs: *Egy eltűnt közösség nyomában. A szigetvári zsidóság öröksége a 21. században.*

13.45–13.55: *Kérdések, hozzászólások*

13.55–14.05: *Kávészünet*

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

IV. Szekció: Múzeumi projektek

14.05–14.20: Szabó Ernő: *A pécsi Római Kőtár újrendezése*

14.20–14.35: W. Müller Judit: *Parajmos 80*

14.35–14.50: Várdai Levente: *A Janus Pannonius Múzeum Évkönyvének bemutatása*

14.50–15.00: *Kérdések, hozzászólások*

V. Szekció: Munkahely és érzelem

15.00–15.15: Hoffmanné Toldi Ildikó – Somody-Vadvári Kata:
Lázadás a nyolcakkal. Kamaszokkal múzeumban

15.15–15.30: Bartók Zoltán: „*Én nem búcsúzom: a kutya egy munkaeszköz.*” *Érzelmi élet és gondozói attitűdök egy pécsi állatmenhelyen*

15.30–15.40: *Kérdések, hozzászólások*

Zárszó

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

ELŐADÁSOK

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

A JANUS PANNONIUS MÚZEUM MOHÁCS 500
KUTATÓPROGRAMJA
Bertók Gábor*

2023-ban a Janus Pannonius Múzeum folytatta a mohácsi csata régészeti kutatását. A III. tömegsír régészeti leletanyagának feldolgozása mellett októberben és novemberben 3 fémkeresős alkalmat szerveztünk, amely során 1501761 m²-t jártunk be 11 helyszínen, Sátorhely, Majs és Udvar térségében, egy alkalommal horvátországi lelőhelyen. A terepi kutatások Nagymajsa/Egyházasmajsa, Batyin, Lajmér, Merse és Dályok tágabb környezetét érintették, a bejárt területekről 1090 fémtárgyat gyűjtöttünk fel.

A leletgyűjtés az esetek többségében, nagy területet érintő extenzív kutatás keretében zajlott, emellett 3 helyszínen mintavételezés céljából, behatárolt 20x20 m-es vagy 25x25m-es rasztereken intenzív leletgyűjtést is végeztünk. Ezek közül kiemelkedően nagy leletsűrűséget két lajméri és egy majsi raszter produkált. A leletek restaurálása mellett rekonstrukciós kísérletek is kezdetüket vették, amelyek elsődleges forrását a fémkeresős kutatások során talált hadileletek jelentik.

* igazgató, régész főmuzeológus Janus Pannonius Múzeum,
bertok.gabor@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

KÉSŐ BRONZKORI URNASÍROK AZ ORMÁNSÁGBAN
Majdán Mira*

A 2023-as év folyamán a Lakócsa-Drávaszerdahely között épülő szénhidrogén vezeték nyomvonalán dolgoztak intézményünk régészei. A mintegy 40 kilométeres nyomvonalon zajló munkálatok során több új lelőhelyet sikerült felfedeznünk, közülük tartoznak a Drávaiványi határában regisztrált régészeti jelenségek. A falutól északi irányban lévő Kenderes határrészen egy részlegesen elpusztult, egyelőre magányos urnasír került elő, míg a falutól keletre fekvő Bitó-dűlőben több más objektum között három további urnasírt tártunk föl.

A sírok a bennük előkerült bronztárgyak (gömbös fejű tű, pödrött végű karperec), valamint az edények jellegzetességei (bikónikus formák, kihajló peremek, stb.) a késő bronzkori Halomsíros illetve Urnamezős kultúrák idejére tehetőek.

Mivel a területen eddig régészeti lelőhelyet nem ismertünk, a sírok előkerülése nagyban hozzájárul a vármegye bronzkori régészeti topográfiájának pontosításához.

* régész, múzeumpedagógus, Janus Pannonius Múzeum, Régészeti Osztály,
majdan.mira@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

RÓMAI KORI ÉKSZEREK BARANYÁBÓL
Talabér Ildikó*

„*A megjelenés, az ékszerek és az öltözék eleganciája – ezek a hölgyek erényének jelképei... ilyen a nők világa.*”, írja Livius. (LIVIUS 34,7,9.) A cultus áll a nők érdeklődésének középpontjában, amely a munduson (smink, parfüm) és az ornatuson (ékszerek) alapszik. Az egész együtt szemlélteti a mundus muliebrist, amely finansiális és időráfordítást igényelt, hogy a nők az ideális szépségideálnak megfeleljenek. Pannoniában a római viselet és az ékszerek tömeges használata csak a Kr.u. 2. század végétől indult meg, mivel addig a bennszülött hölgyek továbbra is hagyományos öltözéküket részesítették előnyben. Baranya vármegyéből szép számmal rendelkezünk római kori ékszerekkel, melyek főleg sírokból kerülnek elő. Azonban nemcsak tárgyi emlékek, hanem ábrázolások - többek között sírkövek, múmiaportrék - is tanúskodnak a rómaiak ékszerviseletéről, mely a Janus Pannonius Múzeum római kőtárának emlékein is megjelenik.

* régész, muzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Régészeti Osztály,
talaber.ildiko@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

CSAPATNEMEK ÉS TÁRGYI EMLÉKEIK – KUTATHATÓ-E RÉGÉSZETI MÓDSZEREKKEL A MOHÁCSI CSATA LOVASSÁGA?

Haramza Márk*

A hadtörténeti kutatások egyes kérdésköreiben, mint a katonai konfliktusok pontos helyszínének és lefolyásának meghatározása, a haditechnikai viszonyok feltérképezése vagy a fegyverkészítés és harcászati alkalmazás közti kölcsönhatások modellezése, egyre nagyobb jelentőséggel bír a korszakra keltezhető fegyverek vizsgálata. Mindazonáltal a fegyvertörténeti munkák legtöbbször csupán a gyűjtemények reprezentatívabb, jól azonosítható darbjait veszik figyelembe, míg a folyamatosan bővülő, legtöbbször töredékes állapotban előkerülő, hadtörténeti vonatkozású régészeti leletanyag tematikus feldolgozása könnyen elmarad. Jelen előadás a Janus Pannonius Múzeum Mohács 500 kutatóprogramjának keretén belül felgyűjtött fegyverek példáján keresztül igyekszik közelebb kerülni a kérdéshez: milyen határai és lehetőségei vannak a fenti tudományterületek együttműködésének?

* történész, muzeológus, régésztechnikus, Janus Pannonius Múzeum, Régészeti Osztály, haramza.mark@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

EGY KÖNYVKÖTŐMESTER ÁLTAL KÉSZÍTETT GLÓBUSZASZTAL RESTAURÁLÁSA Varga Judit*

Diplomamunkaként került restaurálásra a Janus Pannonius Múzeumban őrzött glóbuszasztal, melyet egy aradi könyvkötőmester készített 1880-ban. Különlegessége, hogy – a fellelhető analógiáktól eltérően – glóbusza nem fából, hanem papírból készült, melyet márványfestéssel díszítettek. A díszítményt később elfedték és a felső félgömbre kézzel festett térkép került. A műtárgy történetéhez szorosan kapcsolódnak utólagos beavatkozások, továbbá olyan átalakítások, melyek a megjelenését nagymértékben befolyásolták. Ezek időrendiségére az anyagvizsgálatokból, illetve az átalakítások nyomaiból lehetett következtetni, azonban mivel a tárgyról semmilyen korábbi leírás vagy képi anyag nem állt rendelkezésre, teljes biztonsággal nem tudható, hogy nézhetett ki eredetileg és pontosan milyen korszakai voltak. Ezért a restaurálás fontos szempontja volt a fizikai megerősítés mellett az utólagosnak ítélt beavatkozások megtartása, kivéve az olyan esetekben, ahol a javítások már nem látták el szerepüket, sőt, a sérülés veszélyét is magukban hordozták. Az előadásban a műtárgy restaurálásának lépései kerülnek bemutatásra, kitérve a restaurátori munkafolyamatok általános etikai kérdéseire.

* papírrestaurátor, Janus Pannonius Múzeum, Restaurátor Osztály,
varga.judit@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

**ÖRÖKPANORÁMÁS RÓMAI KORI VILLA KERESI HOZZÁ ILLÓ
JÖVŐKÉPÉT**

Szabó Máté* – Neményi Réka**

Sopianae (Pécs) késő antik felemelkedése a város környezetére is hatással volt, ahol egy villa-táj kialakulását követhetjük nyomon. A Kelet-Mecsek lábánál, Hosszúhetény déli előterében is találunk egy ilyen villagazdaságot. A régészeti maradványokról számos emléket őriz a szájhagyomány, 1940-ben pedig a főépületének a feltárására is sor került. Az ásató, Dombay János bemutatóhelyet szeretett volna itt létrehozni, de teendői ezt meggátolták, halálával pedig feledésbe merült az elképzelés. A nyitva hagyott szelvényekből kiálló falakat az időjárás, az elburjánzó növényzet és az illegális kincskeresők roncsolása nem kímélte, de a nehézgépes földműveléstől sikerült megóvni az épületet. Az első rekultivációs munkákra 2018-ban került sor, jelenleg pedig egy pályázat keretében, a JPM, Hosszúhetény település és a közösségi régészet támogatásával folytatódnak a munkálatok. Céljaink között a maradványok szakszerű újra-dokumentálásán és visszatemetésén túl egy bemutatóhely létrehozása is szerepel.

* régész, tudományos munkatárs, HUN-REN BTK Régészeti Intézet, szabo.mate@abtk.hu

** osztályvezető, régész, muzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Régészeti Osztály, nemenyi.reka@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

KÉSŐ RÓMAI MAUZÓLEUM FELTÁRÁSA NAGYVÁZSONYBAN
Győrffy-Villám Zsombor* – Péterváry Tamás**

Nagyvázsony határában 2018 februárja óta folytatunk intenzív régészeti kutatást, elsősorban roncsolásmentes módszerek alkalmazásával. A Kis-és Nagyremézi-dűlőben fekvő császárkori település összesen 12 kőépületét ismertünk meg az évek folyamán. A település keleti oldalán két sírépítmény nyomaira bukkantunk, amelyek közül az I. számú épületet múzeumunk szakemberei a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézet és a Laczkó Dezső Múzeum együttműködésében tártak fel 2023-ban.

A nagyméretű késő római mauzóleum északi felében előkerült az épület sírkamrája, ami magába foglalt egy megrongált, vöröshomokkőből készült szarkofágot és további négy kifosztott, épített téglasírt. A feltárás során az épület népvándorlaskori továbbélésének nyomai is napvilágra kerültek.

* régész, muzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Régészeti Osztály, gyorffy-villam.zsombor@jpm.hu

**régész, MNM Nemzeti, Régészeti Intézet, petervary.tamas@mnm.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

A PÉCSI DÓM TÉREN VÉGZETT 2016 ÉS 2018. ÉVI RÉGÉSZETI
KUTATÁSOK EREDMÉNYEI

Tóth Zsolt *

A Dóm tér és környezete Pécs legösszetettebb és legértékesebb régészeti örökségét rejt. A területen áthaladó csapadékvíz elvezető csatorna rekonstrukciója és a tér burkolatának cseréje az egész térre kiterjedő kutatást tett lehetővé. Elsősorban a pécsi püspökvár építéstörténetére vonatkozóan nyertünk jelentős új ismeretanyagot, amely sokkal részletesebb periodizálást tett lehetővé a korábbiaknál. Emellett több vitás kérdés is nyugvópontra jutott: ilyen a Szatmári palota helye vagy a térre feltételezett első középkori székesegyház kérdése.

Mivel az árkot leszámítva csak felszíni kutatás folyt, így is maradtak vitás kérdések és bizonytalanságok. Az előadás az új eredményeket ismerteti.

* régész, geográfus főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Régészeti Osztály, toth.zsolt@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

„KARSZT-BARLANG-KUTATÁS” IDŐSZAKOS KIÁLLÍTÁS
BEMUTATÁSA

Haász József* – Kraft János** – Morvai Anita*** – Tóth Zsolt****
– Kisbenedek Tibor*****

Rónaki László hagyatéka 2021-ben került lánya, Rónaki Ildikó révén a Janus Pannonius Múzeum Természettudományi Osztálya gyűjteményébe. Barlangtérképek, jelentések, feltárások dokumentációi. Érdeemesnek tűnt bepillantást nyújtani egy szélesebb közönség számára is ebbe az anyagba. Rónaki László maga is a baranyai barlangkutatás egy szakaszának meghatározó alakja volt. Így el indult a kiállítás szervezése a barlangokról – ex lege védett természeti értékek, a barlangászatról, a barlangászokról és a barlangjárásról – egy hobbiról, ami szakma és szenvedély is, és ahol időnként az életét is veszélyezteti a barlangász.

A kiállítás célja (1) Rónaki László kutatásai és a baranyai barlangkutatás történeti bemutatása, (2) a barlangok és barlangászat iránt az érdeklődés felkeltése, (3) a karszt felszín alatti és felszíni élővilág bemutatása, beleértve az emberi tevékenységet is, (4) kapcsolódni az iskolai tantervi anyagokhoz. Célkitűzéseinket a Magyar Biológia Társaság, az Agrárminisztérium Zöld Forrás és a Nemzeti Kulturális Alap pályázatai támogatták.

* munkatárs, Mecseki Barlangkutató Csoport, haaszteto@gmail.com

** szakmai lektor, nyugalmazott hidrogeológus

*** muzeológus, gyűjteménykezelő, Janus Pannonius Múzeum, Természettörténeti Osztály, morvai.anita@jpm.hu

**** régész, geográfus főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Régészeti Osztály, toth.zsolt@jpm.hu

***** osztályvezető, zoológus főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Természettörténeti Osztály, kisbenedek.tibor@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

„BÉKESSÉG TANYÁJA” – KISŰZEMI SZŐLŐK A VILLÁNYI
BORVIDÉK NYUGATI FELÉN
Kurucz Réka*

A szőlőhegyek, mint tájtörténeti, földhasználati folyamatokban gyökerező társadalmi produktumok, érzékletesen magukon viselik a vidék társadalmi-gazdasági-kulturális változásait egy-egy térség szocializmus kori, illetve poszt-szocialista, jelenkori valóságában. Előadásomban a Villányi borvidékhez tartozó Hegyszentmárton, Diósviszló és Túrony települések határában elhelyezkedő szőlőhegyek példáján igyekszem bemutatni, hogy a kisparcellás szőlőterületek sajátos tájszerkezetet és (bio)kulturális örökséget őrizhettek meg, egyben jelentős társadalmi szerepet tölthettek be a hozzájuk kapcsolódó közösségek életében a szocializmus évtizedeiben. Mint a kollektivizálásból kimaradt „reliktum” területeket, az állandóság, a tudás- és tulajdonfolytonosság színtereiként sok esetben a paraszti identitást őrző menedék és ellenvilág szerepét töltötték be tulajdonosaik számára. Előadásomban kitérek arra is, hogy a rendszerváltozás gyorsan változó körülményei, a szocialista tervutasításos gazdasági rendszerből a piacgazdaságba történő átmenet milyen hatással volt a bemutatott szőlőhegyek tulajdonviszonyaira és szerkezetére.

* néprajzkutató, muzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Néprajzi Osztály,
kurucz.reka@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

**SZÁMÍT-E KI VOLT IGMÁNDY ANTAL? A TÖRTÉNETI BIOGRÁFIA
ÉS A MENTALITÁSTÖRTÉNET KONTEXTUALIZÁLÓ SZEREPE A
VÁRMEGYEI ELITKUTATÁSOKBAN**
Kovács Dániel László *

Az egyéni életutak vizsgálata könnyen „áldozatul” esik a vármegyei elitkutatások kollektív szemléletének, pedig a történeti biográfiáknak, a mentalitástörténeti megközelítéseknek fontos szerepe lehet a kontextualizálásban. A csoportszinten megfigyelt minták követésének (vagy éppen az attól való eltéréseknek) az értelmezése az egyéni motivációkon, döntéseken keresztül ragadható meg igazán, egyetlen egy életút és az ahhoz kapcsolódó szociális háttér is alkalmas lehet arra, hogy adalékokkal szolgáljon a vármegyei kutatásokhoz. Szemléltetésként egy baranyai-somogyi kettőskötődésű birtokos nemes, Igmándy Antal karrierjét mutatom be, aki boldogasszonyfai család gyermekeként, a pécsi jogakadémia hallgatójaként, szigetvári szolgabíróként, somogyi főjegyzőként, a Dunántúli Kerületi Tábla ülnökeként reprezentáns személyisége volt a regionális közéletnek.

* doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem, Interdiszciplináris Doktori Iskola,
kovacsdaniellaszlo98@gmail.com

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

**KARRIERUTAK, TRENDEK ÉS STRATÉGIÁK A REFORMKORI
BARANYAI TISZTIKAR KÖZPONTI HIVATALAIBAN**
Pintér Tamás *

Kutatásomban a baranyai hivatalnokok életútjait vizsgálom az 1832-1849 közötti időszakban, a vármegyei tisztikar központi hivatalait állítva fókuszba. Feltérképezem a baranyai karrierutakat, hogy bepillantást nyerhessünk a különböző ágensek, vagy akár családok hivatalviselési stratégiába, hiszen a tisztségek egyéni vizsgálata után válnak átláthatóvá a hivatalvállalási útvonalak. Ezen adatokból állítok fel egy mintát, mellyel a vármegyei hierarchiában való előrelépés irányait és stratégiáit mutatom be.

Munkámban statisztikai eredmények segítségével releváns következtetéseket fogalmazok meg a reformkori baranyai hivatali elitről, a vármegyei közigazgatást vezető csoportokról. Úgy gondolom, az egyéni karrierutakban történő mélyfúrás és a hivatalviselési stratégiák meghatározásának eredményeképpen merőben átalakul a Baranya vármegyéről eddig alkotott képünk, és olyan tendenciákat válnak felismerhetővé, amelyek vármegye helyi viszonyain túli következtetések levonására is alkalmasak lehetnek.

* segédlevéltáros, MNL Baranya Vármegyei Levéltára,
pinter.tamas2@mnl.gov.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

PÉCS SZERB MEGSZÁLLÁSA VISY LÁSZLÓ NAPLÓJÁNAK
TÜKRÉBEN
Vörös Zsolt *

Konferenciaelőadásomban a múzeumi évkönyvbe írandó tanulmányom szerkezeti felépítését alapul véve szeretném bemutatni Pécs szerb megszállásának történetét Visy László szemszögéből, a feldolgozott naplóbejegyzésein keresztül. A prezentáció elején ismertetem Visy életpályáját (röviden), illetve a szerb megszállás közvetlen előzményeinek tekinthető történelmi szituációt és eseményeket. Bemutatom a megszállás néhány jelentős epizódját, melyeken keresztül ismertetem Visy látásmódját, tapasztalatait, valamint a megszállásról és magukról a megszállókról alkotott véleményét. Előadásomat a naplóból vett idézetekkel színesítem.

* történész MA hallgató, Pécsi Tudományegyetem, voroszsolt20@gmail.com

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

BREUER MARCELL ÉS A JANUS PANNONIUS MÚZEUM
KAPCSOLATA
Getto Katalin*

Az előadás a 2023-ban megnyílt "Hiány és emlékezet" című Breuer Marcell-émlékkiállítás kapcsán a múzeum Breuer anyagát mutatja be, és összefoglalja mindazt, amivel a JPM hozzájárult a Pécsi Galériák által szervezett kiállítás megszületéséhez.

* iparművészeti muzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Képző- és Iparművészeti Osztály, getto.katalin@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

EGY ELTŰNT KÖZÖSSÉG NYOMÁBAN. A SZIGETVÁRI ZSIDÓSÁG
ÖRÖKSÉGE A 21. SZÁZADBAN.

Borjái Balázs *

Szigetváron egykor jelentős zsidó közösség létezett. Történetük visszanyúlik a 18. századig, gazdasági-társadalmi felemelkedésük a 19. században ment végbe. Ekkor élte virágkorát a közösség, amelynek tagjai egyaránt jelen voltak a kereskedelemben, az iparban és az értelmiségi pályákon, illetve vagyoni helyzetük is erősen differenciált volt. Az izraeliták valaha a város életének részei voltak, azonban a második világháború és a holokauszt következtében közösségük megsemmisült. Tárgyaik eltűntek, emléküik megfakult, örökségük egy része azonban ma is létezik: itt maradtak az épületek, ahol egykor éltek, dolgoztak, imádkoztak – a lakóházak, üzletek, a rabbiház, a zsinagóga. Ahhoz, hogy emlékezetük újra élővé válhasson, az embereknek meg kell ismerniük a múltat. Előadásomban a Szigetváron fellelhető zsidó vonatkozású épületek, emlékek történetét szeretném megismertetni a hallgatósággal.

* doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem, Interdiszciplináris Doktori Iskola,
balazs.borjati@gmail.com

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

A PÉCSI RÓMAI KÖTÁR ÚJRARENDEZÉSE
Szabó Ernő *

1763-ban a székesegyház északi oldalán a középkori katedrális északi fala mellé épített csatornára akadtak rá. A csatorna értelmezése a régészeti kutatás elengedhetetlen részévé vált a késő római temetői épületek és a székesegyház építéstörténetének vizsgálata kapcsán. Építésének idejét illetően és funkcióját tekintve is eltérő nézetek alakultak ki a kutatásban. A csatornáról megállapítható lett, hogy egy forrásból fakadó patak vizét vezette el, azaz becsatornáztak egy patakot. Eredetileg a késő római temetői épületek állagmegóvása céljából épült, az attól délre elhelyezkedő síremlékeket óvta. A középkori négytornyú katedrális építésénél megtalálták, helyéből adódóan bele kellett foglalni az építészeti műbe. Mivel a székesegyház tájolása és a csatorna iránya néhány fokkal eltért, az északi fal nyugati részén a középkori fal már annyira belevágott a római csatornába, hogy új csatornát kellett építeni annak északi fala mellé. Az északi tornyok alatt szűkítést alkalmaztak. Így a csatornának késő római és Árpád-kori része egyaránt van.

* régész, tudományos segédmunkatárs, HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet, szabo.erno@abtk.hu

LAUS PANNONIAE II.
Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

PARAJMOS 80
W. Müller Judit *

80 év telt el az emberiség ellen elkövetett egyik legszörnyűbb bűntett, a holokauszt óta, amelynek körülbelül hatmillió zsidó származású ember esett áldozatául. A náci rendszer más csoportokat is próbált megsemmisíteni, az egyik ilyen üldözött a cigány-roma népcsoportok voltak, közülük mintegy félmillió áldozatról tudunk.

Mérhetetlen szenvedés rajzolódik ki a cigányokat-romákat ért genocídium, romani nyelven a Pharrajimos, Parajmos elemzésekor. Maga a szó több jelentésű. A kifejezés a cigány nyelv egyik balkáni dialektusából származik, magyarországi lovari alakja Pharrajimos, jelentése elpusztítás, elnyeletés, felfalatás, elemésztés.

A Parajmos –roma holokauszt c. állandó kiállítást a Janus Pannonius Múzeum éppen 10 éve, a holokauszt 70. évfordulója kapcsán hozta létre a Vasváry-házban.

E traumatikus téma történeti háttére mellett roma képzőművészek alkotásait is bemutatjuk, így állít emléket a tárlat a parajmos áldozatainak.

* történész, főmuzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Történeti Osztály,
wmuller.judit@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

A JANUS PANNONIUS MÚZEUM ÉVKÖNYVÉNEK BEMUTATÁSA Várdai Levente *

Múzeumunk folyóirata, a *Janus Pannonius Múzeum Évkönyve*, már több mint egy évszázadnyi történetre tekinthet vissza. Intézményünk jogelődje 1908-ban indította el első tudományos periodikáját. Az évtizedek alatt a közgyűjtemény elnevezésével párhuzamosan a folyóirat címe is több ízben változott. Az évente megjelenő folyóirat neve 1956-ban állandósult, eredeti célkitűzése azóta is állandónak tekinthető. Elsődlegesen a múzeumi szakemberek tudományos tevékenységének nyomán keletkező közleményeket gyűjti és közli, illetve a régió történetével, múzeumi gyűjteményi állománnyal kapcsolatos kutatási eredményeket fogad be közlésre. A Pécs-Baranya területén zajló (múzeumi) kutatások műhelyeként tekinthetünk a periodikára, mely az utóbbi években látványos fejlődésen ment keresztül. Előadásomban a múzeumi évkönyv történetére tekintek vissza, illetve bemutatom a lezajlott fejlesztéseket és a legutóbbi lapszámot. Az eredményekről a múzeumi évkönyvbe tervezünk cikket megjelentetni, melyek tudományos közlésére most kerül sor először.

* történész, muzeológus, Janus Pannonius Múzeum, Történeti Osztály,
vardai.levente@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

LÁZADÁS A NYOLCAKKAL. KAMASZOKKAL MÚZEUMBAN
Hoffmanné Toldi Ildikó * – Somody-Vadvári Kata **

Kamaszoknak készített foglalkozásunkon a festmények felé irányuló figyelem attitűdje a tudatosság és ösztönösség párhuzamossága kerül fókuszba. A foglalkozások helyszíne a pécsi Janus Pannonius Múzeum Modern Magyar Képtárának állandó kiállítása.

Programunk során arra a kérdésre keressük a választ, hogy a „Lázadás” fogalom mai kortárs értelmezései miként jelennek meg a századfordulón alkotó művészek életében. Megmutatjuk, hogy a destruktív érzések miként alakíthatók át konstruktív működéssé. A multidiszciplináris múzeumpedagógiai foglalkozás (művészettörténet, irodalom, zene, rajz, történelem, dráma) a gardneri differenciált metodikája mentén történik. Meghatározó élményt adnak a festmények mellett a múzeum biztosította viseletmásolatok, szövegdokumentáció másolatok, az eredetivel és igazival való találkozás a múlt és a jelen egy pillanatban való sűrítettsége.

A foglalkozás teremtette miliő lehetőséget teremt a diákok számára, hogy életkori helyzetükre reflektáló dilemma helyzetekkel találkozzanak.

* osztályvezető, múzeumpedagógus, Janus Pannonius Múzeum, Közművelődési és Múzeumpedagógiai Osztály, toldi.ildiko@jpm.hu

** múzeumpedagógus, Janus Pannonius Múzeum, Közművelődési és Múzeumpedagógiai Osztály, vadvari.katalin@jpm.hu

LAUS PANNONIAE II. Kutatások a Janus Pannonius Múzeumban

„ÉN NEM BÚCSÚZOM: A KUTYA EGY MUNKAESZKÖZ.” ÉRZELMI
ÉLET ÉS GONDOZÓI ATTITÜDÖK EGY PÉCSI ÁLLATMENHELYEN
Bartók Zoltán*

Előadásomban egy pécsi kutyaemenhely érzelmi életét mutatom be. Úgy vélem, hogy egy menhelyi környezet alapvetően egy érzelmekkel túlfűtött terület: ez egyrészt a menhely fizikalitásából, a menhelyi gondozók és „védencek” közötti mindennapos interakciókból származik, amelyek során a szeretet, a félelem és az ellenszenv egyaránt jellemző lehet. Másrészt az állatvédői identitáshoz is szoros érzelmek fűzik a gondozókat. Nik Taylor a menhelyi gondozók önképe kapcsán egyfajta „misszionárius bizgóságról” számol be akkor, amikor az állatok megsegítéséről, körülményeiknek a javításáról van szó. Végső soron pedig egy kutyaemenhely érzelmi töltöttsége a társadalmi funkciójából is ered: az ilyen intézmények egy hosszútávú érzelmi szolgáltatást nyújtanak a társadalom tagjai számára a kutyák örökbeadása révén, akikhez embertársaink sokszor szinte családtagokként kötődnek majd. Előadásomban tehát egy menhely mindennapi életében előforduló-, az állatvédői identitáshoz kapcsolódó-, és a menhely társadalmi feladatához kötődő érzelmeket mutatom be, érzékeltetve azt, hogy ezek sokszor ambivalens attitűdök kialakulását is eredményezhetik.

* doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem, Interdiszciplináris Doktori Iskola,
zolibartok@gmail.com